ზოგადსაგანმანათლებლო სკოლებში ბავშვთა უსაფრთხოების პოლიტიკის დანერგვის ინსტრუმენტი

მოამზადა მანანა ჯინჭარაძემ

ყველა დაწესებულება და ორგანო, რომელსაც შეხება აქვს ბავშვებთან ან/და მათ ოჯახებთან ან იმ გარემოსთან, სადაც ბავშვი იმყოფება, ვალდებულია, ბავშვზე ძალადობის ეჭვის გაჩენის შემთხვევაში, შეატყობინოს სოციალური მომსახურების სააგენტოს და აწარმოოს შემთხვევის მართვა დადგენილების შესაბამისად. ამავე დროს, მათ უნდა შეიმუშაონ შესაბამისი შიდა ინსტრუქციები.

რესურსი ეხმარება კლასის ხელმძღვანელებს, ადმინისტრაციის წევრებს, დაინტერესებულ მასწავლებელს/პირს მიზანმიმართული ქმედებები დაგეგმოს ბავშვთა ძალადობის წინააღმდეგ დიაგნოსტირების, პრევენციისა და ინტერვენციის მიმართულებით.

საუკეთესო შემთხვევაში, პროგრამა/ინსტრუქციები, სასურველია, შემუშავებული იქნას სპეციალისტების ინტერდისციპლინარული ჯგუფის მიერ, - პრევენციის სუბიექტების უწყებათაშორისი ურთიერთქმედების სისტემის ფარგლებში, როგორებიც არიან მეურვეობის ორგანოები (ბავშვის მდგომარეობის მონიტორინგი და მისი უსაფრთხოების უზრუნველყოფა), სოციალური სამსახური(დახმარება პრობლემების მოგვარებაში, რომლებიც ხელს უშლის მშობლებს შვილებზე ზრუნვაში), ჯანდაცვისა და საგანმანათლებლო დაწესებულებები (ბავშვის ბოროტად გამოყენების გამოვლენა და ბავშვის მდგომარეობის მონიტორინგი, განათლების სფეროში დახმარება და ჯანმრთელობის შენარჩუნება), არასრულწლოვანთა საქმეთა და მათი უფლებების დაცვის დაწესებულება (სტრუქტურების საქმიანობის კოორდინაცია, ფუნქციების გამიჯვნა და დუბლირების თავიდან აცილება).

რესურსი მოიცავს ერთი სტრუქტურის **3 ცხრილს,** განსხვავებული თემატიკით. კერძოდ,

- ცხრილი N 1 - სადიაგნოსტიკო სამუშაოები
- ცხრილი N 2 - საპრევენციო სამუშაოები
- ცხრილი N 3 - საინტერვენციო სამუშაოები

ცხრილის მეორე სვეტში, - ,,მიზანმიმართული ქმედებები'', მითითებულია საორგანიზაციო სამუშაოების დაგეგმვის ეტაპები, ხოლო სვეტში ,,განსახორციელებელი სამუშაოები'' ჩამოთვლილია აქტივობები, რომელიც სკოლამ/მასწავლებელმა უნდა განახორციელოს, რიგ შემთხვევებში.

განმარტება - ცხრილში მითითებული განსახორციელებელი სამუშაოები და ქმედებები სარეკომენდაციო ხასიათისაა და მასწავლებელს შეუძლია ადაპტირება მოახერხოს ან შეცვალოს ის პრობლემის სირთულის მიხედვით.

გრაფიკული ორგანიზატორები, შესაძლებელია, განზოგადდეს და პრობლემათა ჩამონათვალი, სკოლამ და სამიზნე აუდიტორიამ, თემასთან მიმართებით შეცვალოს. მაგ. თუ პრობლემა იქნება თანასწორობასთან, ბულინგთან, ემპათიასთან და ა.შ. მიმართებით პრობლემათა ჩამონათვალი იცვლება, ხოლო სხვა დანარჩენი მონაცემი, ისევ, აქტიურად გამოიყენება.

ცხრილი #1 - სადიაგნოსტიკო სამუშაოები

ეტაპები	პრობლემები	მიზანმიმართული ქმედებები	შენიშვნა
I ეტაპი	• სწავლის სირთულეები; • დეზორგანიზაცია; • აგრესია; • დისბალანსი; • თავდაჯერებულობის ნაკლებობა; • სირთულეები თანატოლებთან და მოზარდებთან ურთიერთობაში; • ქურდობა და ა.შ.	• მასწავლებლების, კლასის დამრიგებლების მიმოხილვის თანახმად, იმ ბავშვთა გამორჩევა, ვისაც სხვადასხვა სახის ადაპტაციის პრობლემები აქვს; • მიღებული მონაცემების შესამოწმებლად და მასწავლებელთა შესაძლო სუბიექტურობის დასაძლევად ბავშვების ქცევაზე დაკვირვება გაკვეთილებზე, თამაშების დროს, სეირნობისას; • ფსიქოდიაგნოსტიკური ტექნიკის გამოყენება ბავშვების ფსიქოლოგიური მახასიათებლების დასადგენად, რაც შეიძლება განხორციელდეს სასწავლო დაწესებულების მასწავლებელ-ფსიქოლოგის მიერ; • CBCL, YSR, TRF ტესტებით პროფესიული შეფასება საგანმანათლებლო დაწესებულების მანდატურის სამსახურის ფსიქოსოციალური მომსახურების ცენტრის მიერ	
II ეტაპი	მშობლებისა და მოსწავლეების იდენტიფიკაცია, რომლებიც არღვევენ ბავშვების უფლებებს, ანუ იყენებენ ფიზიკურ, ფსიქიკურ და/ან სხვა ტიპის ძალადობას მათ მიმართ.	• ადაპტაციის სიძნელეების მქონე ბავშვების მშობლების აგრესიულობის დიაგნოსტირება; • საგანმანათლებლო გავლენის მეთოდების იდენტიფიკაცია, რომელსაც მშობლები იყენებენ; • აღზრდის მეთოდების იდენტიფიკაცია, რომელსაც მშობლები იყენებენ; • გუნდში მოსწავლეთა ქცევის და სოციალური ურთიერთობების დიაგნოსტიკა. • კლასში ბავშვების ურთიერთობის თავისებურებების სოციომეტრიით იდენტიფიცირება, - ბავშვების სოციალური კავშირების დასადგენად; • იმავე მეთოდოლოგიით კლასში ჩამოყალიბებული ჯგუფების იდენტიფიცირება; • ჯგუფის ცხოვრების სხვადასხვა ასპექტით მოსწავლეების კმაყოფილების შეფასება საშუალებას გვაძლევს დავადგინოთ გუნდში არასასიამოვნო ბავშვები;	

		• მოსწავლეების კმაყოფილების შეფასებით ბავშვების დისკომფორტის მიზეზების დადგენა.	
III ეტაპი	ამ ეტაპის მიზანია მშობელთა დამოკიდებულებისა და რეაქციების ანალიზი, ასევე მშობლების ფსიქოლოგიური პრობლემები, რაც იწვევს ბავშვის უფლებების დარღვევას ოჯახში.	• ოჯახის აღზრდის თავისებურებების დიაგნოზი, - მშობლების (დედა, მამა) მინდობით აღმზრდელების/მეურვეების ურთიერთობების მახასიათებლები იმ ოჯახებში, რომლებშიც შესამჩნევია ბავშვების ქცევის დარღვევები. • ტესტების, კითხვარების გამოყენება, რომლებიც შედგენილია ოჯახის მდგომარეობის, აღზრდის სტილის, ბავშვებში კომუნიკაციის უნარებისა და სოციალური ნდობის განვითარების დონის, ძალადობისადმი ოჯახების პოტენციური მიდრეკილებების დასადგენად;	

აუცილებელი განმარტება: *#1 ცხრილში, დეტალურადაა ჩაშლილი თითოეულ ეტაპზე პრობლემათა და სამუშაოთა ჩამონათვალი, რომ ამა თუ იმ პრობლემის წარმოქმნისას, მასწავლებელს, არ გაუჭირდეს ორგანიზებულად დაგეგმოს და განახორციელოს სამუშაოები; აქვე მივუთითებთ, რომ ეს არის მასწავლებლის მხოლოდ პირველი ნაბიჯი, რომელიც მიზნად ისახავს ძალადობის შედეგების გამოვლენასა და დაძლევას.*

ცხრილი #2 - საპრევენციო სამუშაოები

ეტაპი	პრობლემები	მიზანმიმართული ქმედებები	შენიშვნა
პრევენციული მუშაობა მსმენელებთან შესაძლო ძალადობის თავიდან ასაცილებლად	• გაცდენები • ოჯახში პრობლემები • სწავლის სირთულეები • დეზორგანიზაცია • დაბალი თვითშეფასება	• სკოლაში დასწრების ყოველდღიური მონიტორინგი; • ზომების სწრაფად მიღება გაცდენის მიზეზების გასარკვევად; • ბავშვების სასწავლო საათების მიღმა, სახლში, იმ მოსწავლეების მონახულება, რომლებსაც აქვთ ოჯახში არსებული პრობლემა; • ოჯახური ურთიერთობების შესწავლა; • თემატური საკლასო საათის/საათების ჩატარება; • შეხვედრების მოწყობა სოციალური სამსახურის სპეციალისტებთან; • კლასგარეშე აქტივობების ჩატარება, რომლებიც მიზნად ისახავს ბავშვების სოციალური და ფსიქოლოგიური ადაპტაციის დონის ამაღლებას; • კონკურსების მოწყობა სხვადასხვა თემაზე, რომლებიც მიზნად ისახავს ბავშვების სოციალური და ფსიქოლოგიური ადაპტაციის დონის ამაღლებას; • ინფორმაციული და საგანმანათლებლო გაზეთის გამოშვება; • ვებგვერდზე ადგილის გამოყოფა ძალადობასთან დაკავშირებული საკითხების გასაშუქებლად; • საგანმანათლებლო დაწესებულებების სპეციალისტების (მასწავლებლები, ფსიქოლოგები, სოციალური მუშაკები) მიერ ინდივიდუალური ან/და ჯგუფური სამუშაოების განხორციელება იმ მოსწავლეებთან, რომლებიც "რისკის ზონაში" იმყოფებიან.	
მშობლებთან პროფილაქტიკური მუშაობა არაკეთილსაიმედო ოჯახების ადრეული	• ოჯახში ძალადობა • ნარკოტიკების მოხმარება • დაბალი პედაგოგიუ	• თემატური საკლასო საათების ჩატარება; • საუბრები მშობლებისთვის ბავშვთა და მოზარდთა აღზრდის შესახებ; • ციკლებსა და პრაქტიკაზე ორიენტირებული სემინარები განვითარების და სწავლის სირთულეების შესახებ; • მშობლებისა და ბავშვის ურთიერთობის ჰარმონიზაციისკენ მიმართული ღონისძიებების (მაგ.	

პრევენციის მიზნით	რი განათლება • დაბალი შეფასება	დედა/მამა-შვილის საქმიანი, ერთობლივი სეირნობა, პიკნიკის ერთად დაგეგმვა, საოჯახო თამაშის შექმნა/მოგონება და სხვ.) ორგანიზება და ჩატარება; • მშობლებთან ინდივიდუალური საუბრების ჩატარება, რაც ხელს შეუწყობს რთული სიტუაციებიდან გამოსავალის მოძებნას; • მშობლების პედაგოგიური კომპეტენციის გაზრდა; • მშობლებისთვის თემატური ბროშურების შეთავაზება; • მემორანდუმების გაფორმება ძალადობისა და ძალადობის პრობლემის შესახებ; • რეკომენდაციების მიცემა მშობელთათვის; • იმ ოჯახების დროული იდენტიფიცირება, სადაც შესაძლებელია ძალადობა და ძალადობის შემთხვევები მოხდეს, ან დადასტურებულია; • არასრულწლოვანთა საქმეთა განყოფილებაში რეგისტრირებულ და სკოლის მეთვალყურეობის ქვეშ მყოფ ოჯახებში სისტემატურ ვიზიტებში მონაწილეობა; • მასწავლებლის ჩართვა იმ ჯგუფის საქმიანობაში, რომელიც მუშაობს მშობლებისთვის შვილების აღზრდისგან თავის არიდების პრობლემების გადასაჭრელად; • შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე ბავშვთა ოჯახებთან საჭირო დახმარების მისაღებად (დოკუმენტების შეგროვება, კონსულტაციები) მუშაობა; • მუშაობის ზოგადი სისტემის ჩამოყალიბება, რომელშიც აუცილებელია ბავშვების, მშობლების, მასწავლებლების, ფსიქოლოგების, ადამიანის უფლებათა დაცვისა და სამართალდამცავი ორგანოების ჩართვა; • მონიტორინგი სკოლაში ,,ბავშვთა დაცვის მიმართვიანობის(რეფერირების) პროცედურების შესახებ'' კანონის ამოქმედებასთან დაკავშირებით;	

აუცილებელი განმარტება: *რადგან ძალადობას აქვს გამოხატული ციკლური ხასიათი, ამ პრობლემის ფონზე რეაბილიტაციისა და პრევენციის ამოცანები განუყოფლად არის დაკავშირებული ერთმანეთთან.*

ცხრილი #3 - საინტერვენციო სამუშაოები.

ეტაპი	პრობლემა	ინტერვენცია	შენიშვნა
ყველა ის ეტაპი, რომელიც #1 და #2 ცხრილების ეტაპებშია ჩამოთვლილი	ყველა ის პრობლემა, რომელიც #1 და #2 ცხრილების პრობლემებშია ჩამოთვლილი	• სამედიცინო დახმარება; • იურიდიული დახმარება; • სოციალური დახმარება; • პედაგოგიური დახმარება; • ინდივიდუალური და ჯგუფური დახმარების და თერაპიის პროგრამები; • პედაგოგიური ლექციები ბავშვის უფლებების კონვენციის შინაარსის შესახებ; • პედაგოგიური კონსულტაციები მასწავლებლებისა და მშობლებისთვის ბავშვის უფლებების დაცვის შესახებ; • პრობლემური ოჯახების სოციალური და პედაგოგიური დახმარება; • ბავშვებთან მუშაობასთან ერთად, პედაგოგიურ პერსონალთან და მშობლებთან სამუშაოს ჩატარება. • ადვოკატების მონაწილეობით სემინარების ჩატარება მშობლებისა და ბავშვებისათვის, სადაც ყველას შეუძლია მიიღოს კომპეტენტური პასუხები საინტერესო კითხვებზე; • მშობლების ჩართვა ერთობლივი პროექტების მომზადებაში; • ბავშვისა და მისი გარემოს ფსიქოლოგიური კონსულტაცია შემუშავებული სიტუაციის სპეციფიკის, დაზიანების ხასიათის, ასაკის, ბავშვის განვითარების და პიროვნული მახასიათებლების დონისა და ზრდასრული ადამიანისადმი ნდობის დონის გათვალისწინებით;	

		• სარეაბილიტაციო სამუშაოები ფსიქოსოციალური დახმარების უზრუნველსაყოფად ბავშვებში, რომლებმაც განიცადეს ძალადობა სკოლასა და სახლში. • დაშავებულ ბავშვთან მუშაობა შიშის, ზიზღის, სიძულვილის და სხვა გამოცდილების დასაძლევად; • ფსიქოლოგიური სამუშაო ბავშვთან, რომელიც პირდაპირ არ არის დაკავშირებული ძალადობის გამოცდილებასთან; • ბავშვის უახლოეს სოციალურ გარემოცვასთან (უპირველეს ყოვლისა, მშობლებთან) მუშაობა არაძალადობრივი აღზრდის, ემოციური მხარდაჭერისა და თანაგრძნობის უნარების განვითარების მიზნით; • ოჯახში ბავშვის ქცევის უნარებისა და ტექნიკის სწავლება, თვითშეფასების გაზრდა.	

აუცილებელი განმარტება: *აღსანიშნავია, რომ #3 ცხრილში ჩამოთვლილი ყველა სამუშაოს შესრულება სკოლას/მასწავლებელს არ ევალება და არ წარმოადგენს მის პრეროგატივას. შესაძლო სამუშაოები, სასურველია, დაგეგმოს სხვა სტრუქტურებთან და სამსახურებთან თანამშრომლობით.*